

Gjærdi royndir við tara fyrri fýrati árum síðan

Orð og mynd:
Dagny Joensen

Leygardagur 11. júní 1983

Í okkara tíð verður gjørt
nógv burturúr at finna al-
ternativar leiðir at ganga
innan vinnulívið á landi.

Tó at hetta serliga seinastu ártíggjuni hefur givið stóra framgongd, so er hetta ikki nýtt fyrirbrigdi í Føroyum, men heldur tað, at fólk innan vinnulívið í dag fáa stuðul til ymisk tiltek og síðan hava møguleika at seta tey í verk.

Ein teirra sum gjørdi royndir innan alternativa vinnu á landi fyri meira enn fyráti árum síðan, er Jacob Veyhe, kem. sivil-verkføðingur, sum longu í 1931 fekk prógv frá Polyteknisk Læreanstalt í Keypmannahavn. Hann var samstundis fyrsti froyingur sum fekk útbúgving innan hesa verkføðisgrein.

Framvøgis virkin

Gongur tú eftir J. Paturs-sonargetu kl. átta á morgni, tá fólk fara til arbeiðis gerandisdagar, so hittir tú Jacob Veyhe, sum hvønn dag fer til arbeiðis á fyritekuni hann stovnaði fyrst í fímtíðaru- num. Nú hevur sonurin yvirtikið hetta virksemi, men Jacob Veyhe, eldri, hevur enn sitt starv at røkja, tó at hann er vorðin 79 ára gamal.

Sosíalurín hevði eitt
prát við Jacob Veyhe áðr-
enn hann fyri stuttum fór
til Danmarkar og Hálánds
í summarfrí.

Tað eru júst liðin 60 ár síðan Jacob Veyhe tók studentsprógv við Sorø Akademi, og í hesum sambandi hava studentarnir verið til hátíðarhald á gamla skúlanum, sum so mangur føroyingur hevur gingið á.

Starv á Meiarinum

Í 1935 kom Jacob Veyhe aftur til Føroya eftir útbúgving og nøkur arbeiðsár, har hann starvaðist m.a. fyri KGH (Kongliga Grønlandska Handlinum).

Heimafturkomin fekk hann stary hjá Peter Jen-

sen, sála, á Meiarínum í
Havn.

Arbeiðið hansara var at virka á sápufabrikkini, sum tá hevði til húsa á »gamla vaskarinum« har Postverkið í dag er. Tá var vaskari í einum parti av húsinum og sápu-fabrikk í hinum.

Í 1938 varð byggja sápufabrikkin á Hálsi tikin í nýtslu, og Jacob Veyhe flutti við hagar. Har var m.a. framleitt grønsápa, sápuspenir og hondsápa, umframt onnur vøra, eitt nú sjóklæði.

Fýra seymikonur voru á verksmiðjuni, sum seymaðu sjóklæði úr stóti. Síðan vorðu hesi ferniserað, so tey gjørdust vatntøtt.

— Ta var einki tilfar til at taka, sum í dag, nú vit hava plastikk og nylon klæði til at taka, sigur Jacob Veyhe. Men hetta var einasti háttur ta í tíðini, at sjófólk kundu halda seg turran undir fiskiskapi, og hetta var eisini nógv brukt undir krignum og ári aftaná, sigur Jacob Veyhe.

— Eg arbeiðdi á sápu-
fabrikkini til eftir krigs-
lok. Á vári 1946 var P/f
Sperm stovnað. Felagið
hevði til endamáls at reka
hvalaveiðu undir Føroy-
um.

Í hesum sambandi fekk eg til uppgávu at leiða arbeiðið á hvalastøðini við Áir. Nakrir hvalabátar vóru keyptir og veiddu teir spermahval og finnhval, tann partin av árinum, sum hvalaveiðan var fyri.

Tó at hvalastæðin við Áir hevði stóra útgerð, sum kundi framleiða meira enn nøgðin av veiðuni var tá, so fór stæðin at liggja still ein part av árinum, um ikki onnur framleiðsla kundi setast í staðin, ein part av árinum.

høvdu vit slíka útgerð, sum eisini kundi nýtast til hetta endamál. Útgerðin var bert brúkt ein part av árinum, og tá hevði eg ætlað at framleiða alginat, sum alternativ til hvalaveiðuna.

Ætlanin var, at menn kundu skera tara og avreiða á hvalastøðini. Síðan kundi tarin turkast og koyrast á goymslu, til útgerðin á støðini var tøk til alginatframleiðslu.

Royndir mínar vistu, at

tvey sløg av alginati
kundu vinnast í Føroyum,
sum tá á heimsmarknaði-
num góvu 17 og 18 kr. fyri
kilo. Umframt alginat, so
var eitt hjáevni eisini
gjørt, — tað var jod, sum
tó ikki hevði stórt virði tá.

Hesi árinu ferðaðist Jacob Veyhe nógv kring londini, har tararáðstevnur voru hildnar, m.a. í Noregi, Bretlandi og aðra staðni.

Á hesum ráðstevnum kom fram, at økið ein

skuldi fáa ráevni frá,
skuldi vera stórt. — Í so
máta vóru vit ekki væl fyrri
í Føroyum, tí landið er so
lítið. Tað er nevnliga so,
at um tú tekur tara í
einum stað, so tekur tað
trý ár, áðrenn tú kanst
taka tara í sama stað aft-
ur, tí hann veksur ógvu-
liga seint.

— Tá var greitt beinanvegin, at alginatvirki burturav ikki hevði vinnuligt grundarlag, sum tú kundi nýta burturav. Um

tú skuldi innfæra ráevni,
so var hetta virksemi ekki
lønandi í sær sjálvum.

— Hóast royndirnar voru væleydnaðar, so bleiv ætlan mín av ongum, tí P/f Sperm fór á húsagang, og einki spurdist burturúr.

— Hevði tú ikki møguleika at stovna slíkt virki sjálvur?

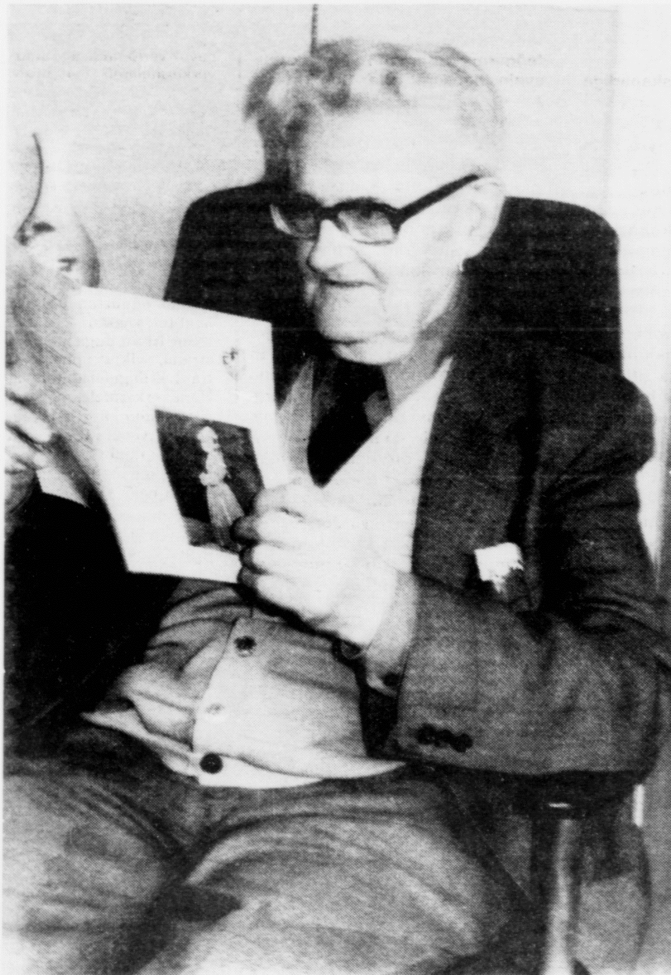
— Nei, það var ekki
möguligt í teirri tíðini.
Það skuldi eitt ávist bú-
skaparlegt stöði til at-
stovna slíkt virksemi og
síðan skuldi það marknað-
arferast, og það kundi ekki
lata seg gera.

Ístaðin stovnaði Jacob Veyhe Før. Kem. ídnað í Bringsnagøtu fyrst í fimti-árunum. Har varð framleitt sápa, hársápa og hárlakk, umframt ymiskt krem og luktilsi, sum hoyrir undir slíkt virkis-øki.

Stundir ella búskapar-
ligu umstæðurnar voru tó
íkkí til at gera nakað stor-
vegis burturúr at markn-
aðarfæra egnu framleiðslu,
og kappingin á hesum øki
var eins stór sum í dag.

Við siðuna av egnu framleiðsluni stovnaði Jacob Veyhe heilsølu, sum selur slíka vøru, ið hárfríðkannarstovur nýta, við siðuna av teimum vøru-eindum, sum verða gjørdar á virkinum. Í dag er heilsólan í R. C. Effersøes-gøtu.

— Hóast árinu eru vorðin mong, so fari eg til arbeiðis hvønn dag. So leingi heilsan er góð, so er tað gagnligt at hava okkurt at triva í, sigur Jacob Veyhe at enda.

Jacob Veyhe: — Alginatvirki burturav er helst ikki lønandi vinna í Føroyum, tí nóg mikið av ráevni ikki er til taks og tí tað er ov kostnaðarmikið at innføra.

